

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA FILOZOFIJA V LETU 2025

Poročilo DPK SM za filozofijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov.....	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih.....	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025.....	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah.....	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025.....	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih.....	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov	22
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori.....	23
5.1	Zunanje ocenjevanje	23
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene.....	23
6	Povzetek	24
6.1	Ocena uspeha kandidatov	24
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol.....	25
6.3	Druge ugotovitve	25

Avtorja:

Marko Štampihar, glavni ocenjevalec za filozofijo

dr. Tomaž Grušovnik, predsednik DPK SM za filozofijo

Poročilo je potrdila DPK SM za filozofijo na svoji 7. redni seji, 22. 9. 2025.

Ljubljana, september 2025

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

- a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in poklicnih maturantov). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

- b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno maturo (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo) in
- **ostali SM**, to so:
 - kandidati z maturitetnim tečajem,
 - 21-letniki,
 - odrasli,
 - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
 - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
 - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
 - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

- c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

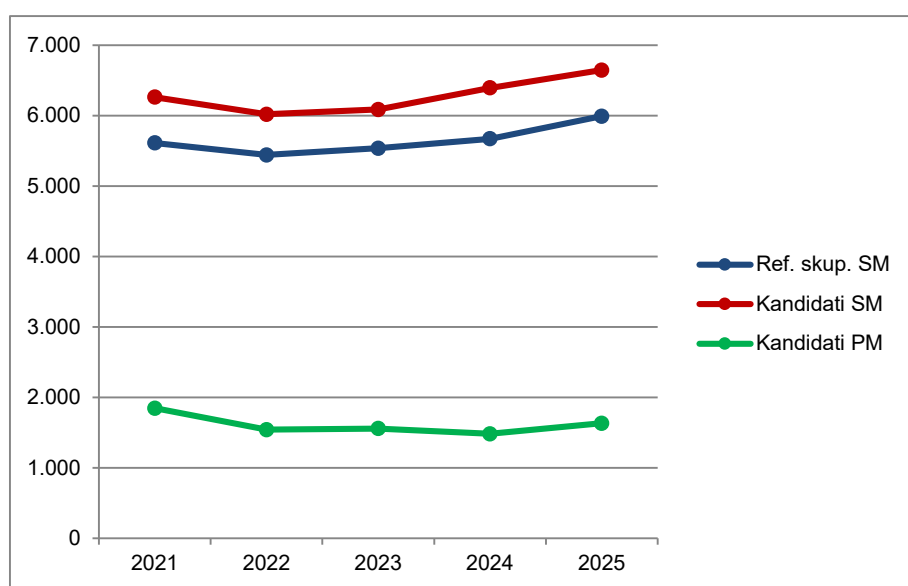
Okrajšava: kandidati PM.

1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: *Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	5.615	6.264	1.846
2022	5.444	6.022	1.542
2023	5.539	6.088	1.558
2024	5.674	6.395	1.482
2025	5.994	6.648	1.634



Slika 1.1.1: *Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

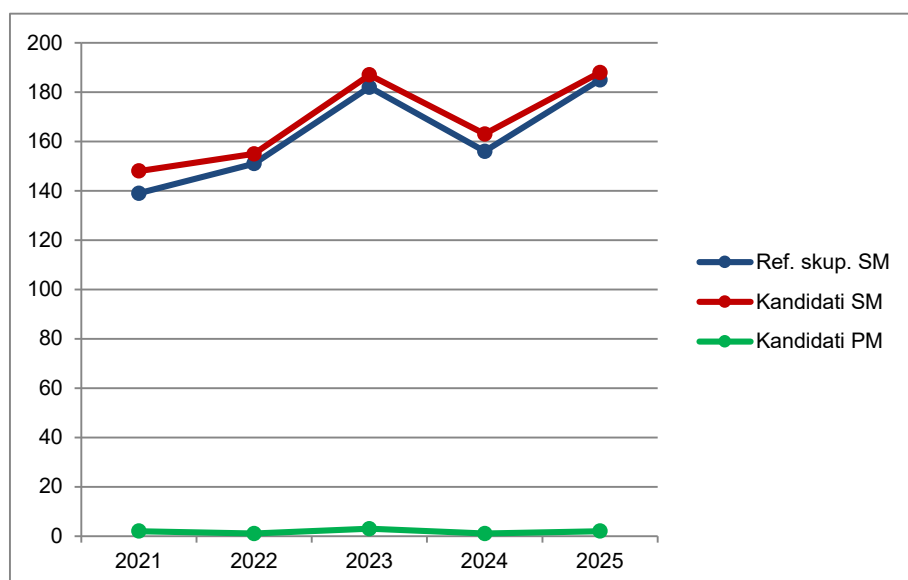
Vir: Državni izpitni center 2025

1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali filozofijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	139	148	2
2022	151	155	1
2023	182	187	3
2024	156	163	1
2025	185	188	2



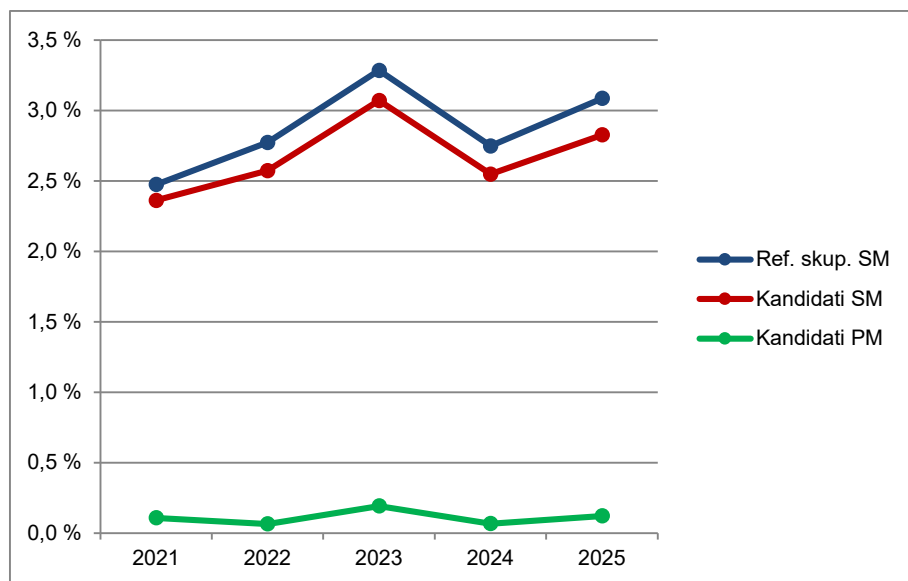
Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025

Vir: Državni izpitni center 2025

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali filozofijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2021 do 2025 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2021	2,5 %	2,4 %	0,1 %
2022	2,8 %	2,6 %	0,1 %
2023	3,3 %	3,1 %	0,2 %
2024	2,7 %	2,5 %	0,1 %
2025	3,1 %	2,8 %	0,1 %



Slika 1.2.2: *Delež udeležениh kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2021–2025*

Vir: Državni izpitni center 2025

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno maturo in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: *Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

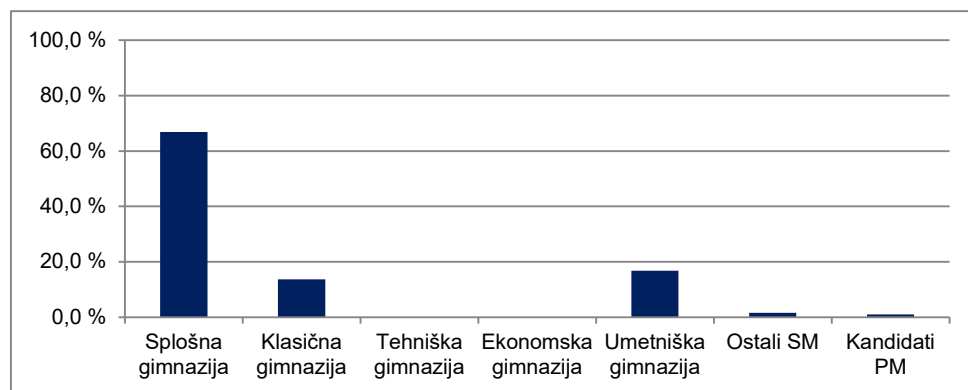
	Število	Delež
Splošna gimnazija	127	66,8 %
Klasična gimnazija	26	13,7 %
Gimnazija	153	80,5 %
Tehniška gimnazija	0	0,0 %
Ekonomska gimnazija	0	0,0 %
Umetniška gimnazija	32	16,8 %
Strokovna gimnazija	32	16,8 %
Ref. skup. SM	185	97,4 %
Ostali SM	3	1,6 %
Kandidati SM	188	98,9 %
Kandidati PM	2	1,1 %

gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM



Slika 1.3.1: *Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

Vir: Državni izpitni center 2025

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

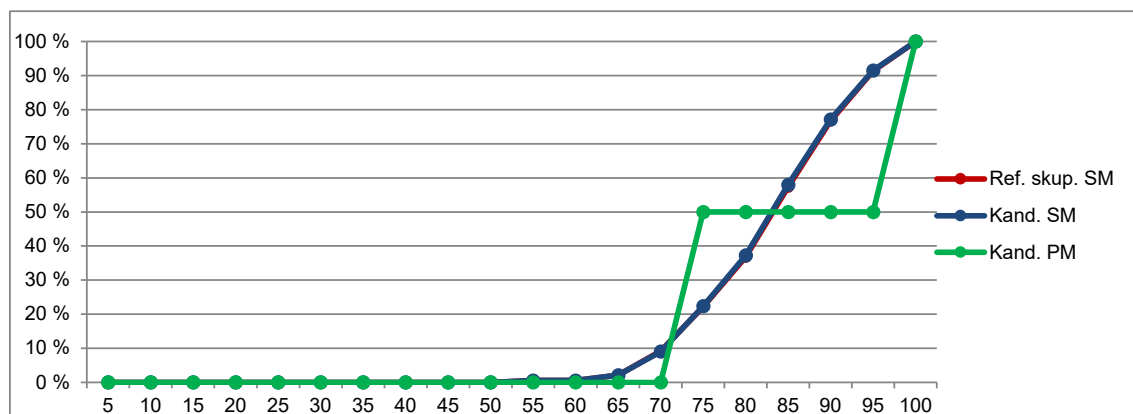
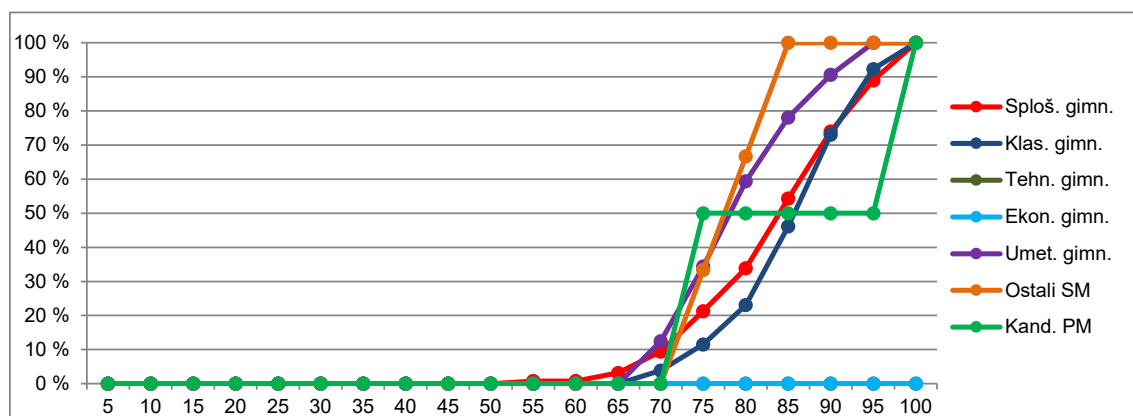
Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2025 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.1.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16-20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31-35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36-40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
51-55	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
56-60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
61-65	3	0	3	0	0	0	0	3	3	0	0
66-70	8	1	9	0	0	4	4	13	13	0	0
71-75	15	2	17	0	0	7	7	24	25	1	1
76-80	16	3	19	0	0	8	8	27	28	1	0
81-85	26	6	32	0	0	6	6	38	39	1	0
86-90	25	7	32	0	0	4	4	36	36	0	0
91-95	19	5	24	0	0	3	3	27	27	0	0
96-100	14	2	16	0	0	0	0	16	16	0	1
SKUPAJ	127	26	153	0	0	32	32	185	188	3	2

Preglednica 2.1.2: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
15	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
20	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
25	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
30	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
35	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
40	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
45	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
50	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
55	1 %	0 %	1 %	-	-	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %
60	1 %	0 %	1 %	-	-	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %
65	3 %	0 %	3 %	-	-	0 %	0 %	2 %	2 %	0 %	0 %
70	9 %	4 %	8 %	-	-	13 %	13 %	9 %	9 %	0 %	0 %
75	21 %	12 %	20 %	-	-	34 %	34 %	22 %	22 %	33 %	50 %
80	34 %	23 %	32 %	-	-	59 %	59 %	37 %	37 %	67 %	50 %
85	54 %	46 %	53 %	-	-	78 %	78 %	57 %	58 %	100 %	50 %
90	74 %	73 %	74 %	-	-	91 %	91 %	77 %	77 %	100 %	50 %
95	89 %	92 %	90 %	-	-	100 %	100 %	91 %	91 %	100 %	50 %
100	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %



Slika 2.1.1: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

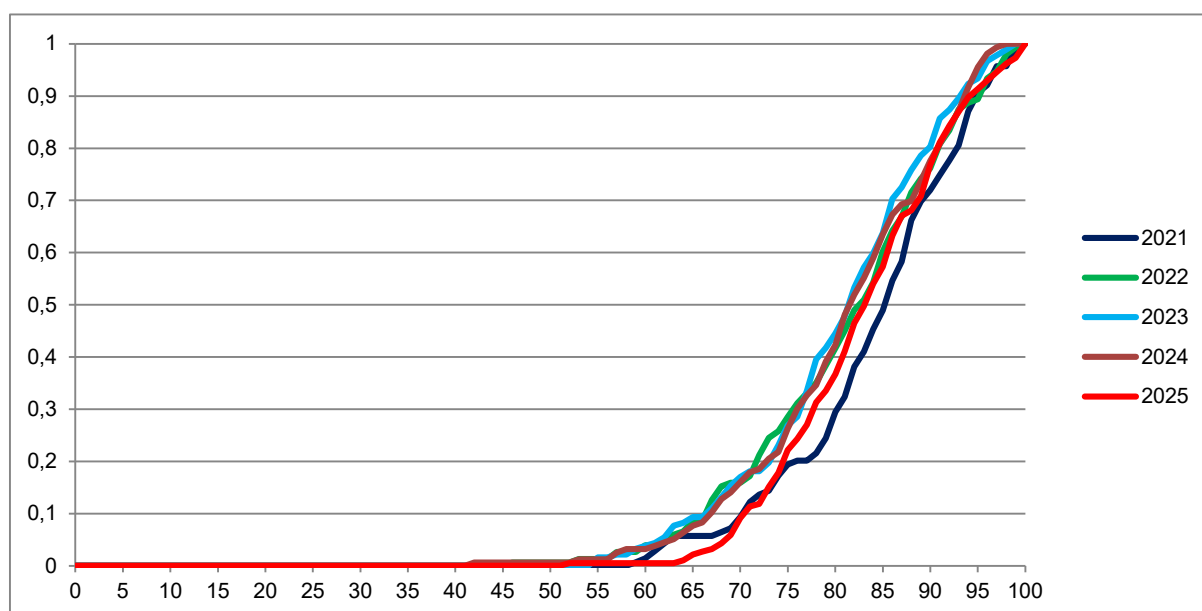
Vir: Državni izpitni center 2025

2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2021 do 2025, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: *Meje med ocenami za zadnjih pet let*

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2021	50	62	74	87
2022	50	62	74	87
2023	50	62	74	86
2024	50	62	74	86
2025	50	62	74	86



Slika 2.2.1: *Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM*

Vir: Državni izpitni center 2025

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

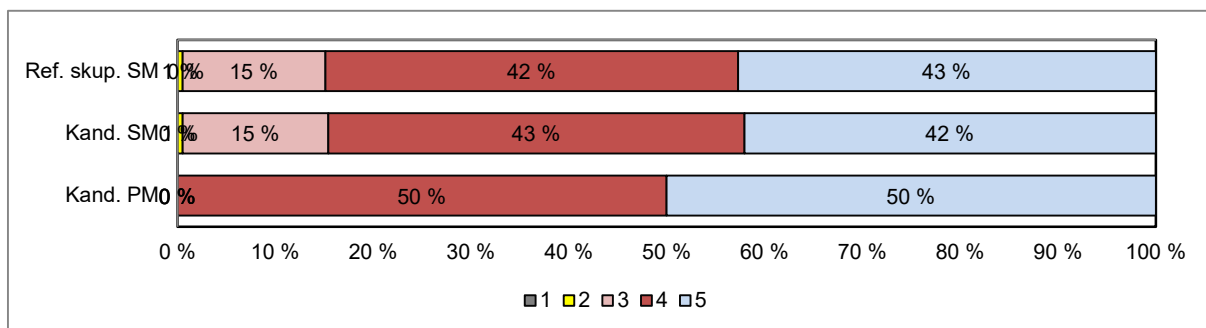
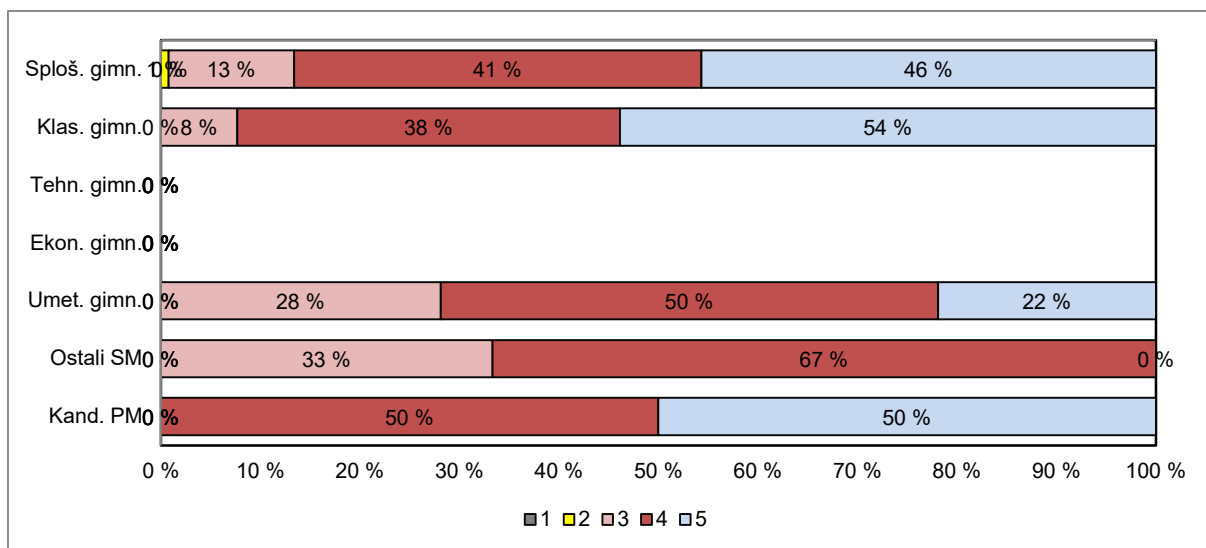
Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2025 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.3.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
3	16	2	18	0	0	9	9	27	28	1	0
4	52	10	62	0	0	16	16	78	80	2	1
5	58	14	72	0	0	7	7	79	79	0	1
Uspešni	127	26	153	0	0	32	32	185	188	3	2
Skupaj	127	26	153	0	0	32	32	185	188	3	2

Preglednica 2.3.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
2	1 %	0 %	1 %	-	-	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %
3	13 %	8 %	12 %	-	-	28 %	28 %	15 %	15 %	33 %	0 %
4	41 %	38 %	41 %	-	-	50 %	50 %	42 %	43 %	67 %	50 %
5	46 %	54 %	47 %	-	-	22 %	22 %	43 %	42 %	0 %	50 %
Uspešni	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %



Slika 2.3.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Vir: Državni izpitni center 2025

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025.

Preglednica 3.1: *Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2025*

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	127,00	26,00	153,00	0,00	0,00	32,00	32,00	185,00	188,00	3,00	2,00
Povprečni splošni uspeh pri SM*	22,78	22,42	22,72	-	-	20,39	20,39	22,32	22,27	17,50	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	4,00	4,12	4,02	-	-	3,84	3,84	3,99	3,98	3,50	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,83	4,00	3,86	-	-	3,75	3,75	3,84	3,84	4,00	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	4,31	4,46	4,34	-	-	3,94	3,94	4,27	4,26	3,67	4,50
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	4,31	4,46	4,34	-	-	3,94	3,94	4,27	4,26	3,67	4,50
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	83,76	85,59	84,07	-	-	79,60	79,60	83,30	83,21	77,62	87,33
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	84,00	86,00	84,00	-	-	78	78,00	84,00	83,00	77,00	87,50
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	9,42	7,58	9,14	-	-	7,13	7,13	8,97	8,94	4,67	17,92
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	4,46	4,46	4,46	-	-	4,28	4,28	4,43	4,42	3,50	5,00
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,70	4,70	4,70	-	-	4,70	4,70	4,70	4,70	-	5,00
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,64	-	0,65	-	-	0,39	0,39	0,62	0,62	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,72	-	0,72	-	-	0,70	0,70	0,72	0,72	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,70	-	0,70	-	-	0,71	0,71	0,70	0,68	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,52	-	0,53	-	-	0,42	0,42	0,52	0,52	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,52	-	0,53	-	-	0,42	0,42	0,52	0,52	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,47	-	0,48	-	-	0,62	0,62	0,51	0,49	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,36	-	0,38	-	-	-	-	0,38	0,38	-	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,22	-	0,23	-	-	0,32	0,32	0,24	0,24	-	-
Odstotek neuspešnih s PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Odstotek neuspešnih brez PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

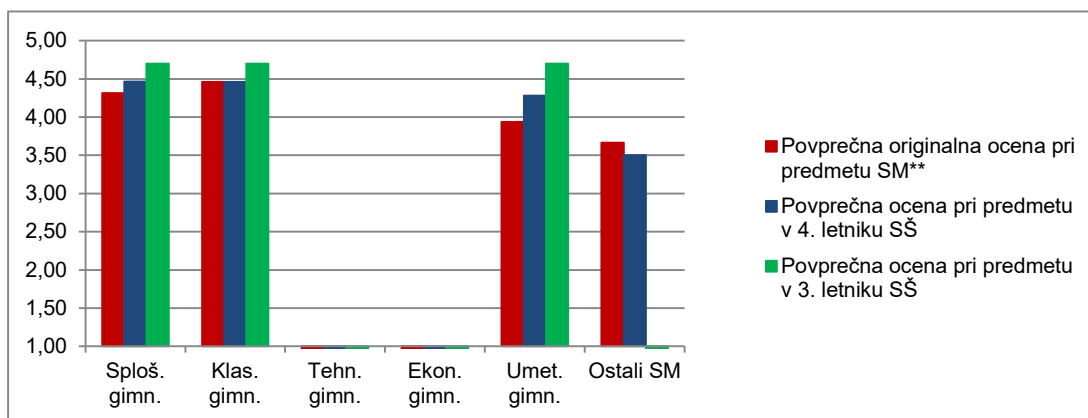
*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

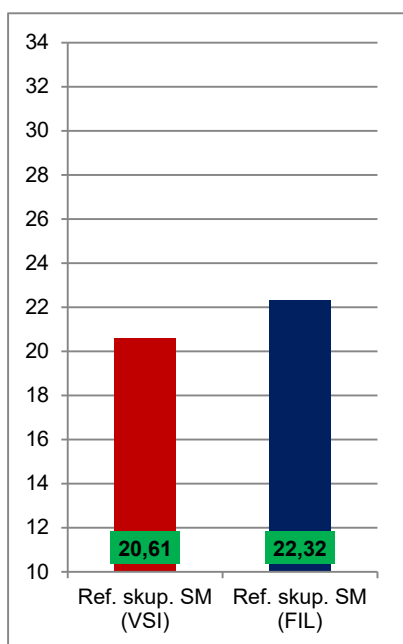
Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz filozofije in povprečnih ocen iz filozofije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.



Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center 2025

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2025 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz filozofije (ref. skup. SM – FIL).



Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center 2025

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

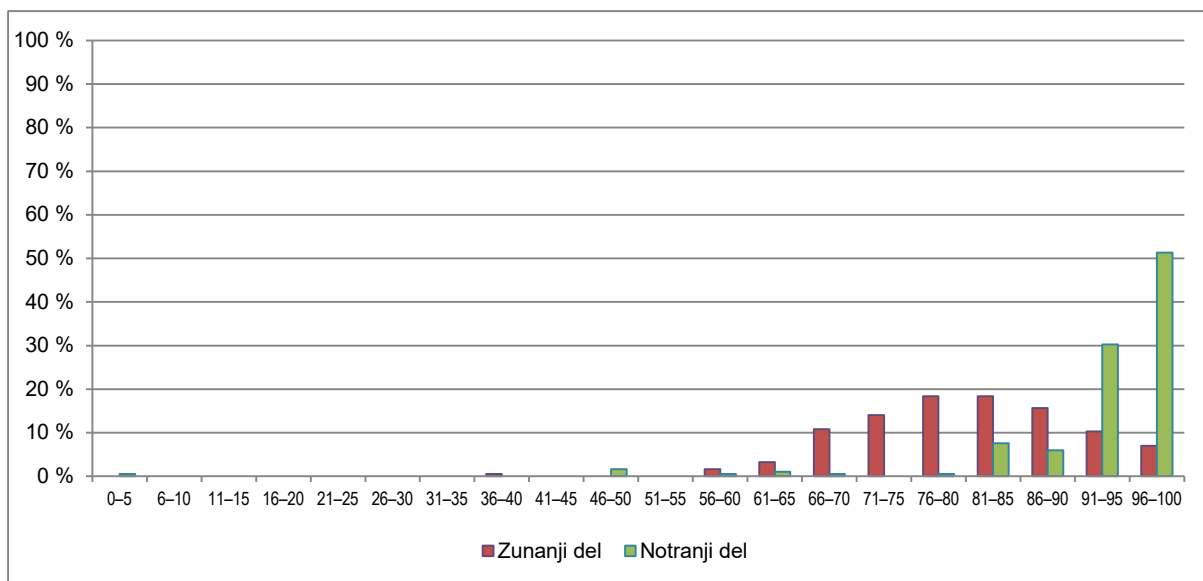
Preglednica 4.1.1: *Osnovni statistični podatki*

	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	185	185
Povprečno število odstotnih točk	64,59	18,71
Standardni odklon odstotnih točk	8,11	2,33
Maksimalno število odstotnih točk	80,00	20,00
Povprečna težavnost	0,81	0,94

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

Preglednica 4.1.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	1 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	0 %	0 %
26–30	0 %	0 %
31–35	0 %	0 %
36–40	1 %	0 %
41–45	0 %	0 %
46–50	0 %	2 %
51–55	0 %	0 %
56–60	2 %	1 %
61–65	3 %	1 %
66–70	11 %	1 %
71–75	14 %	0 %
76–80	18 %	1 %
81–85	18 %	8 %
86–90	16 %	6 %
91–95	10 %	30 %
96–100	7 %	51 %
SKUPAJ	100 %	100 %



Slika 4.1.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Vir: Državni izpitni center 2025

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2025.

Preglednica 4.2.1: *Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita*

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	185	185	185
Povprečno število odstotnih točk	28,23	36,34	18,71
Standardni odklon odstotnih točk	4,42	5,49	2,33
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,81	0,81	0,94

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Splošno:

Večina kandidatov je pokazala dobro pripravljenost in zadovoljivo poznavanje filozofskih idej. Ob klasičnih temah so se ponekod pojavile tudi aktualizacije tako pri izbirni temi (npr. pri politični filozofiji in ontologiji) kot tudi pri branju besedila (nekaj je bilo takšnih komentarjev, kjer so kandidati vstopali tudi v dialog z avtorjem). Pri večini esejev je bilo razvidno, da gre za poskus resne razprave o naslovni trditvi, pri čemer so kandidati večinoma uporabljali ustrezno terminologijo in pokazali dovolj dobro razvite zmožnosti argumentiranega pisanja. Prav tako so se komentarji večinoma ustrezno sklicevali na dane odlomke in odgovarjali na zastavljena vprašanja.

Pri letošnjih esejih so se ponavljale nekatere težave, ki smo jih zaznavali že v preteklih letih. Pri posameznih kandidatih je bila največja ovira že razumevanje filozofskega problema, kar je privedlo do

nejasnosti glede tega, o čem je razprava sploh govorila. Pogosta je bila tudi težnja k opisovanju stališč avtorjev, zaradi česar so bili eseji bolj deskriptivni kot analitični. Pojavljali so se generični eseji brez izrazitejšje samostojne refleksije, z okornim izražanjem, nenatančno uporabo terminologije ter pomanjkljivostmi po jezikovni in strukturni plati. Nekateri prispevki so namesto poglobljene obravnave izbranega odlomka vsebovali precej splošne komentarje, ki bi jih bilo mogoče povezati skoraj s katerikoli delom besedila.

Kljub tem pomanjkljivostim je splošen vtis o kakovosti esejev podoben kot v prejšnjih letih – bistvenih razlik ni zaznati.

Izpitna pola 1

Splošno:

Število kandidatov: 188; povprečno število točk: 17,76; indeks težavnosti: 0,81.

Platon: *Država*

Število kandidatov: 115; povprečno število točk: 17,47; indeks težavnosti: 0,79; indeks diskriminativnosti: 0,39.

Kandidati so večinoma znali povzeti oziroma opisati glavne zamisli iz osrednjih delov Platonove *Države*. Komentarji so se razlikovali glede na natančnost opisov. Središčno teorijo (Platonovo teorijo idej in idejo Dobrega) so dokaj dobro predstavili, so se pa pri razlagah tudi letos pojavljali podobni problemi kot prejšnja leta.

Glavna težava je v generičnih esejih in tem, da kandidati niso izrecno komentirali danega odlomka. Pri razlagah so se večkrat pojavljale površnosti, komentarji pa so obširno opisovali posamezne segmente vzgoje ter njihovo trajanje, niso pa dovolj poglobljeno pisali o sami temeljni filozofski ideji. Pri slabših esejih je bilo poznavanje in razumevanje Platonovega nauka o idejah precej površinsko, kandidati pa so nauk v glavnem orisno povzemali, razlage so bile obrobne.

Za velik izziv se je letos izkazala tema odnosa med znanostmi in dialektiko. Kandidati so v glavnem povzemali Platonov oris vzgoje. Bistvo vzgoje (pot v miselni svet) ter razlika med dialektiko in znanostmi pa je bila redko zadostno pojasnjena (mnogi komentarji so ostali pri tem, kar piše tudi v samem izhodiščnem besedilu – da so znanosti ujele v predpostavke). Kot zahtevno se je izkazalo tudi zadnje vprašanje: kandidati so sicer pokazali poznavanje urejenosti Platonove države, toda odgovori na vprašanje, zakaj je filozof najprimernejši za vladarja (in še posebej, kakšna je vloga dialektike v tem), so bili večkrat površinski.

V komentarjih so se pojavljale tudi očitne napake, kot je tale: poleg aritmetike, geometrije, stereometrije in astronomije mnogi kandidati pišejo še o astrologiji, s katero se mora nujno ukvarjati filozof na svoji izobraževalni poti. Veliko pomanjkljivih razlag je bilo v smislu, da je manjkala podpora navedenim argumentom. Če si zamislimo klasično 3-delno zgradbo argumenta: trditev–sklepanje–podpora (primer), je tretje umanjvalo, kar je potem onemogočalo presojo o tem, koliko kandidat res ve (razume), koliko pa zgolj dobro simulira vednost.

Mnogi niso pisali o treh vprašanjih, izpostavljenih v navodilih za pisanje komentarja (ali pa so jih zgolj na hitro obdelali), pač pa so pisali o vsem drugem (kar so pač poznali). Denimo razlagali so tudi prisposodbe, ki niso bile ključne za razumevanje odlomka, razpravljali o neuporabnosti filozofov in Platonovi kritiki demokracije ... Nekateri so pisali o tem, da Platon **predpostavlja**, da obstaja svet idej, kar pa seveda ne drži, saj Platon najprej dokazuje obstoj metafizičnega – zgolj umu dostopnega – »sveta« idej, na osnovi tega pa deduktivno izpeljuje spoznanje.

Aristotel: *Nikomahova etika*

Število kandidatov: 40; povprečno število točk: 17,20; indeks težavnosti: 0,78; indeks diskriminativnosti: 0,22.

Odgovori so bili dobri, negativen je bil samo en esej. Tudi tokrat je bilo nekaj komentarjev generičnih. Kandidati so omenjali vprašanje hotenih in nehotenih dejanj, ki s samim naslovom ni bilo povezano. Občasno, a redkeje, se je pojavila tudi debata o pravičnosti, ki – spet – ni bila neposredno relevantna. Izginil pa je problem označevanja vrline kot »zadržanja« strasti (na kar je bilo opozorjeno pred leti: da Gantar z »zadržanjem« prevaja gr. *hexis*; ne pa, da to pomeni »zadržati« strasti ...).

Kljub temu da so kandidati v povprečju odgovarjali na zastavljena vprašanja in komentirali odlomek, se je pri večini zataknilo pri odgovoru na vprašanje, za kateri ključen poudarek v 10. knjigi gre. So pa o modrosti govorili smiselno, čeprav niso bili gotovi, da je to bistveno za ta del *Nikomahove etike*. Kandidati večkrat niso kritično premislili Aristotelovega dela in navezali dela na celoto, kar sicer ni nujni pogoj za dober esej. So pa kandidati, ki so to storili, pogosto premalo spretno povezovali celoto z delom. Slabše ocenjeni eseji so tudi preskromno predstavili vsebino. Običajno ni šlo za napačen zapis, marveč za premalo poglobljen razmislek.

Descartes: *Meditacije*

Število kandidatov: 22; povprečno število točk: 20,32; indeks težavnosti: 0,92; indeks diskriminativnosti: 0,31.

Kandidati so izkazali razmeroma dobro pripravljenost na pisanje komentarja. Vsi eseji so imeli ustrezno strukturo. Iz napisanega je mogoče sklepati, da so bili kandidati dobro pripravljeni, da so delo poznali in ključne elemente tudi razumeli. Vsi so ustrezno odgovorili na prvo vprašanje in pokazali, da so dobro poznali in razumeli pojem metodičnega dvoma. Kandidati so večinoma pravilno razložili problem solipsizma in predstavili oba dokaza za obstoj Boga. Težave pa so imeli z odgovarjanjem na tretje vprašanje, kjer so težje ubesedili argumente za obstoj materialnega sveta, nekaj kandidatov pa na tretje vprašanje sploh ni odgovorilo. Tako kot v preteklih letih je bilo tudi letos precej generičnih esejev, ki so vsebovali odgovore na vprašanja, a brez izrazitega poudarka in z enakovredno umestitvijo v predstavitev celotnega dela.

V komentarjih, ki so sicer dobili oceno odlično, so kandidati povečini izkazovali naučenost oz. reprodukcijo naučenega. Preseneča pa dejstvo, da celo najboljši kandidati ne razumejo problema norosti iz četrtega odstavka prve meditacije, ki ga je mogoče razumeti kot ključnega za razumevanje celote. Neprijetno preseneča tudi površno razumevanje primera voska, ki je eden od ključnih trenutkov knjige. Pišejo tudi o tem, kako voska ne zaznajo čutila, ampak duh, v katerem je ideja voska – kar le deloma drži. V duhu namreč obstaja ideja voska: v obliki zaznave, predstave ali pojma, kar pa ne pomeni, da naj bi bila v duhu vrojena ideja voska, na kar namigujejo kandidati.

Nietzsche: *H genealogiji morale*

Število kandidatov: 11; povprečno število točk: 17,68; indeks težavnosti: 0,80; indeks diskriminativnosti: 0,76.

Komentarji so bili solidni, večina kandidatov je korektno povzela avtorjeve argumente in odgovorila na zastavljena vprašanja. V nekaj komentarjih se je pokazala težava oddaljevanja od avtorjeve argumentacije in nekoliko preveč samovolje ter nenatančnosti pri razlagi. Terminologijo so kandidati večinoma uporabljali, a nekateri so bili pri tem premalo natančni in pojmov, ki jih razvije avtor, niso dovolj analizirali.

Izpitna pola 2

Splošno:

Število kandidatov: 188; povprečno število točk: 17,73; indeks težavnosti: 0,81.

Vprašanje stvarnosti

1. *Razpravljajte o trditvi: Avtentično življenje je življenje, ki se ne izogiba soočenju z absurdnostjo sveta.*

Število kandidatov: 6; povprečno število točk: 17,17; indeks težavnosti: 0,78; indeks diskriminativnosti: -0,09.

Kandidati so o naslovu premišljevali s pomočjo Sartra in Camusa. Z razumevanjem naslova večinoma niso imeli težav, drugače pa je bilo z natančnostjo in poglobljenostjo interpretacij, kjer so se pokazale glavne pomanjkljivosti. Tudi letos se je pojavilo kar nekaj esejev, v katerih je bilo poznavanje eksistencializma Sartra in Camusa skraćeno na povzemanje poglavij iz Palmerjeve *Ali središče drži?*. Težava je bila potem zlasti v povsem nekritični uporabi pojmov (kot so fakticiteta, transcendenca, avtentičnost, slaba), ki bi jih morali podrobneje analizirati, a so se kandidati v svoji rabi/razumevanju teh ustavili na ravni njihove omembe.

2. *Razpravljajte o trditvi: Splošnosti (ideje, obči pojmi) so človekovi konstrukti in obstajajo zgolj kot pojmi v glavah ljudi, posamezne stvari pa obstajajo zares.*

Število kandidatov: 4; povprečno število točk: 19,13; indeks težavnosti: 0,87; indeks diskriminativnosti: -1,00.

Kandidati so na naslov dobro odgovarjali in večina ni imela težav z interpretacijo. Premišljevali so s pomočjo velikih imen, kot sta Platon in Descartes. Večina esejev je bilo odličnih.

3. *Razpravljajte o trditvi: Vsaka stvar ima svoj vzrok. Zato svobode ni. Je le človekova iluzija.*

Število kandidatov: 21; povprečno število točk: 17,74; indeks težavnosti: 0,81; indeks diskriminativnosti: 0,10.

Eseji so bili večinoma kakovostni, nekaj pa je bilo takšnih esejev, ki so sledili isti formi: na začetku so vsi najprej »definirali« svobodo na precej enak način. (Opredelitev pojmov je sicer pomembna, vendar pa izgubi na vrednosti, ko so eseji napisani po istem kopitu.) Drug primer istega problema pa je tale: nekateri eseji so prepoznali »svobodno voljo« kot protislovni koncept v smislu: svobodna volja je protislovna, ker če je nekaj svoboda, je naključno, potem pa ni volja, iz česar naj bi sledilo, da si ne moremo zamisliti volje, ki ne bi bila determinirana oz. določena. Vendar pa je naučeni argument šibek: dejanja so lahko vzročno določena z mojo voljo: prav to je namreč svobodna volja.

Boljši eseji, ki so bili ocenjeni z oceno odlično, so pokazali mnoge kvalitete. Kandidati so se navezovali na Demokrita, Newtona, Laplaca, Spinozo, stoike, Freuda, Skinnerja, Sartra, Libeta ... Pri tem so spretno pokazali, da gre pri problemu svobode v bistvu za problem svobodne volje. Znali so tudi pojasniti šibkosti tako mehkega determinizma, kot tudi indeterminizma.

Znova se je pojavilo nekaj na pamet naučenih esejev, ki pa so naleteli na to zagato, da so bili – morda zaradi skupnih priprav – včasih vprašljivi.

Vprašanje spoznanja

4. Razpravljajte o trditvi: *Neka znanstvena teorija ni bolj resnična kakor kakšna druga znanstvena teorija.*

Število kandidatov: 0; povprečno število točk: /; indeks težavnosti: /; indeks diskriminativnosti: /.

5. Razpravljajte o trditvi: *Kakšen je svet v resnici, ne moremo spoznati, saj lahko spoznamo le pojave, bistva pa ne.*

Število kandidatov: 10; povprečno število točk: 17,15; indeks težavnosti: 0,78; indeks diskriminativnosti: -0,04.

Nekateri kandidati niso uspeli v celoti nasloviti filozofskega problema iz izhodiščnega vprašanja. Naslov so razumeli zgolj na ravni epistemološkega problema nastanka spoznanja, niso pa izpeljevali posledic za vprašanje pojava in bistva stvari. Tipično so v svojih odgovorih vpeljevali Locka, Descartesa in Kanta. Locka pa so predstavljali preveč poenostavljeno, saj niso pokazali poznavanja vloge razuma pri nastanku spoznanja ter Lockovega razlikovanja med primarnimi in sekundarnimi kvaliteta. Pri Descartesu se je večina esejev ustavilo pri problematiki čutil in prisposobi z voskom ter tremi vrstami idej. Le redki so pokazali, da poznajo, kako Descartes nazadnje reši vprašanje obstoja in resnične narave zunanjega sveta in kakšno spoznanje je pri Descartesu možno. Tudi pri Kantu je marsikateri esej pokazal poznavanje zgolj Kantovega pojma kategorij, njegovo razlikovanje med fenomenalnim in noumenalnim svetom pa so izpeljali samo boljši eseji. Tipična pomanjkljivost esejev je torej ta, da so se kandidati usmerili v razpravo o empirizmu in racionalizmu oziroma o izvoru spoznanja ter o tem, ali imamo določene ideje že prirojene (Descartes) ali pa se rodimo kot nepopisan list papirja (Locke). Redki so naslov razumeli v kontekstu Kantove filozofije.

6. Razpravljajte o trditvi: *Kadar se naša misel ujema z dejanskostjo, je naše spoznanje resnično, če pa resnično pojmuje kot koristno, ne moremo govoriti o spoznanju, saj je lahko tudi laž koristna.*

Število kandidatov: 0; povprečno število točk: /; indeks težavnosti: /; indeks diskriminativnosti: /.

Vprašanje morale

7. Razpravljajte o trditvi: *Moralna pravila se v različnih družbah razlikujejo, a vseeno lahko trdimo, da morala ni relativna.*

Število kandidatov: 42; povprečno število točk: 17,04; indeks težavnosti: 0,77; indeks diskriminativnosti: 0,51.

Temeljno vprašanje, ki ga odpira naslov, je vprašanje kulturnega relativizma. Žal pa mnogi kandidati tega problema niso prepoznali, kljub temu da je bil ta v naslovu precej očitno nakazan. Preveč je bilo naštevania različnih moralnih teorij (predvsem Kantove deontologije in Benthamovega konsekvencializma ter primerjave med njima), ne da bi se pri tem resno ukvarjali z naslovnim problemom.

Kar nekaj kandidatov je nasprotje moralnega relativizma prepoznalo v človekovih pravicah. Težava pa je bila v tem, da so človekove pravice privzeli kot nekaj samo po sebi umevnega, ne da bi premislili njihove temelje, izvor in pogoje možnosti. Pri obravnavi Kanta kandidati niso dovolj dobro razločevali med namenom, vzrokom in motivom za dejanje – tipično so govorili o namenu, kadar so imeli v mislih motiv. Prav tako kandidati večkrat niso ločili med moralnimi načeli in aplikacijo teh načel v konkretni situaciji. Na primer: prelamljanje obljube ali laž je lahko v določenih specifičnih situacijah nekaj, kar človek naredi v iskanju manjšega zla (torej zla, slabega!). Toda to ne pomeni, da prelamljanje obljube ni nekaj, kar v vseh kulturah zavračajo kot nekaj samo po sebi nemoralnega. Morali bi torej ločevati med univerzalnim načelom, bistvom nekega dejanja in aplikacijo načela v zelo različnih situacijah. Nekaterim kandidatom pa je težave povzročalo tudi razlikovanje med nemoralnim in amoralnim.

8. *Razpravljajte o trditvi: Vrlina je stvar navade, ne razmisleka, zato lahko trdimo, da življenje v skladu z vrlino zanemarljivo razum.*

Število kandidatov: 12; povprečno število točk: 16,13; indeks težavnosti: 0,73; indeks diskriminativnosti: 0,44.

Kandidati so v esej večinoma vpeljevali Aristotela in Kanta kot perspektivi, ki trditvi v naslovu nasprotujeta. Težave pa so se pokazale pri natančnejši opredelitvi tega, kakšna je vloga razuma pri obeh avtorjih. Prav tako so imeli kandidati problem z razumevanjem pojma vrline – nekateri so namreč tudi Kantovo etiko razumeli kot etiko vrlin. Težave so bile torej predvsem pri navezovanju vsebine na odlomek in interpretaciji naslova.

9. *Razpravljajte o trditvi: Uživanje, a ne vsakršno, marveč le premišljeno uživanje je edino pravo načelo dobrega življenja.*

Število kandidatov: 35; povprečno število točk: 17,63; indeks težavnosti: 0,80; indeks diskriminativnosti: -0,02.

Kandidati so v razpravo vpeljevali Epikurja, utilitariste, včasih pa tudi Kanta in Aristotela. Večinoma so pri Epikurju navajali delitev na tri vrste potreb, s čimer so implicitno odgovarjali na vprašanje v smislu, da ni vsak užitek tudi že temelj dobrega življenja. Večkrat pa so pri tem premalo pojasnjevali vlogo premisleka v izbiranju ugodij. Niso dovolj tematizirali vrline preudarnosti, ki je pri Epikurju ključna. Samo boljši eseji so razpravo povezali s pojmom duševnega miru.

Večina kandidatov ni dovolj natančno razmislila o razliki med vprašanjem dobrega dejanja in dobrega življenja. Zato se jim je zdelo samoumevno, da so v diskusijo vpeljali tudi Benthama in Milla ter Kanta – kljub temu da ti avtorji o celotnem problemu razmišljajo na podlagi drugih izhodišč kot grški filozofi. Pogosti so bili generični odgovori, ki so zgolj orisali utilitarizem in Kanta, ne da bi se izrecno dotaknili naslovnega problema.

Kandidati so predstavili epikurejsko etiko in utilitarizem, a so pri prvih ostali na osnovni ravni, pri utilitarizmu pa so večinoma izpostavljali najočitnejše pomanjkljivosti konsekvencialistične etike. Nekaj kandidatov je v esej vpeljalo Aristotela in Nozicka, kar je obogatilo vsebinsko raznolikost, čeprav so tudi tu ostajali na osnovni ravni.

Opaziti je tudi, da imajo kandidati težave pri pisanju zaključka. Številni namreč v tem delu eseja izpostavljajo lastno stališče, v katerem ni opaziti premišljene in poglobljene vsebine in se zato pogosto naslonijo na argumente, ki nimajo kaj dosti skupnega s filozofskimi perspektivami. S tem puščajo vtis naučenosti, in ne zares ustreznega razumevanja filozofskih vsebin.

Posameznik in skupnost

10. *Razpravljajte o trditvi: Pravičnost ni združljiva z enakostjo in enakost ne s pravičnostjo. Če je družba pravična, ljudje niso enaki, če je dosežena enakost, ni pravičnosti.*

Število kandidatov: 37; povprečno število točk: 18,99; indeks težavnosti: 0,86; indeks diskriminativnosti: 0,64.

Večina odgovorov je bila zelo dobrih. Kandidati so korektno predstavili dve stališči (mnogi tudi tri). Uporabljali so ustrezne pojme in jih v glavnem tudi koherentno povezovali med sabo. Kandidati so poglobljeno interpretirali naslovne trditve in razpravljali o različnih pogledih ter se tudi marsikdaj kritično zoperstavili. Nekaj esejev je bilo po odličnosti res izstopajočih. Pri nekaterih pa se je še vedno pojavljala ohlapnost v obravnavi naslovne trditve.

11. *Razpravljajte o trditvi: Državna oblast se vselej izmika neposrednemu nadzoru ljudi, tako da nobena država ne more biti v resnici demokratična.*

Število kandidatov: 17; povprečno število točk: 18,47; indeks težavnosti: 0,84; indeks diskriminativnosti: 0,65.

Naslov se je pokazal za težjega, saj je bil vtis, da kandidati niso čisto razumeli trditve oziroma niso čisto dobro vedeli, kako bi o njej razpravljali. Kljub temu so bili odgovori večinoma dobri, z le nekaj manjšimi spodrsjlaji.

12. *Razpravljajte o trditvi: Kazen je nujna, in sicer kazen, ki najbolj koristi družbi. – Kršilce zakona je treba kaznovati, sicer bodo zakoni, ki se jih ne kaznovano krši, propadli, družba pa bo postala vse bolj krivična.*

Število kandidatov: 3; povprečno število točk: 17,83; indeks težavnosti: 0,81; indeks diskriminativnosti: 0,57.

Esejev, ki so obravnavali ta naslov, je bilo malo, a so bili dobro napisani. Možna izboljšava bi bila vpeljava več stališč.

Filozofija religije

13. *Razpravljajte o trditvi: Vera v znanost in vera v Boga sta v bistvu sorodni: prva zatrjuje nezmotljivost razuma, druga pa nezmotljivost Boga.*

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 14,00; indeks težavnosti: 0,64; indeks diskriminativnosti: /.

14. *Razpravljajte o trditvi: Iz božje vsevednosti izhaja, da je Bog vnaprej predvidel sleherno človekovo dejanje, kar onemogoča obstoj človekove svobodne volje. Če pa se o svojih dejanjih človek svobodno ne odloča sam, potem ne more biti moralna oseba, saj ni odgovoren za svoja dejanja.*

Število kandidatov: 0; povprečno število točk: /; indeks težavnosti: /; indeks diskriminativnosti: /.

15. *Razpravljajte o trditvi: Bog in svet nista dve različni substanci, vse je eno in eno je Bog.*

Število kandidatov: 0; povprečno število točk: /; indeks težavnosti: /; indeks diskriminativnosti: /.

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Izpostavljamo naslednje glavne pomanjkljivosti in omejitve v izdelkih kandidatov:

- (ne)razumevanje filozofskega problema, kar privede do nejasnosti esejev;
- težnja k opisovanju stališč avtorjev, zaradi česar eseji postanejo bolj deskriptivni kot analitični;
- generični eseji brez izrazitejši samostojne refleksije, okornost v izražanju, nenatančna uporaba terminologije ter pomanjkljivosti v jezikovni in strukturni plati (predvsem pisanje uvodov in zaključkov);
- nekateri prispevki namesto poglobljene obravnave izbranega odlomka vsebujejo precej splošne komentarje, ki bi jih bilo mogoče povezati skoraj s katerimkoli delom besedila;
- nekritična raba predvsem sekundarne literature (na pamet naučene interpretacije iz Palmerja ipd.);
- pri etiki prevečkrat obravnavana opozicija Kant-utilitaristi, kar se pokaže kot problematično predvsem tedaj, ko ta tema sploh ni povezana neposredno z naslovom;
- pri temi spoznanje: obravnava nasprotja racionalisti-empiristi, pri tem pa pomanjkljivo poznavanje Locka in Kanta.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

V maju je bil izveden redni seminar za zunanje ocenjevalce.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Na oceno je ugovarjalo pet kandidatov. Po rešitvi ugovorov sta bili dve spremembi pri točkah in dve spremembi pri oceni.

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Letošnje leto se je spomladanskega izpitnega roka splošne mature iz predmeta Filozofija udeležilo največ kandidatk v zadnjih letih, in sicer 188. Prva izpitna pola je pri filozofiji posvečena komentarju odlomka iz izbranega besedila in letos so kandidatke na njej dosegle v povprečju 17,76 točke, kar je prav tako najvišje povprečje v zadnjih letih, celo višje od tistega v koronskem obdobju, kjer so zanje veljale posebne prilagoditve. Ker enako velja tudi za drugo izpitno polo, lahko govorimo o letošnji presežni generaciji kandidatk na splošni maturi iz filozofije v treh pogledih: številu kandidatk, doseženih povprečnih točkah pri prvi in pri drugi izpitni poli.

Pri komentarju besedila so tako kot vsako leto prevladovala besedila, ki so obravnavala Platonovo *Državo*. Takih je bilo namreč kar 115, kar je znaten porast v primerjavi s preteklimi leti (leta 2023, ko je splošno maturo iz filozofije pisalo primerljivih 187 kandidatk, je Platona denimo obravnavalo 83 pol). Tudi povprečno število doseženih točk pri Platonu je bilo najvišje doslej, in sicer 17,47 točke. Letos smo ponovno zabeležili povišano zanimanje za Aristotelovo *Nikomahovo etiko*, saj je 40 kandidatov obravnavalo to delo (v primerjavi z 28 lansko leto), tako da smo se približali predlanskemu letu, ko je to delo obravnavalo 43 kandidatk. Povprečno število točk na polah, ki obravnavajo Aristotela, je tradicionalno višje kot pri tistih, ki obravnavajo Platona, a letos z 17,2 točke ni doseglo 17,45 točke iz leta 2023, zaostalo pa je tudi za l. 2022 (17,39), je pa po drugi strani za več kot dve točki višje od lanskega povprečja. Descartesove *Meditacije* je letos komentiralo zgolj 22 kandidatk, kar je najmanj doslej. Nasploh lansko leto (27 kandidatk) in letošnje leto opazamo upad zanimanja za *Meditacije* (l. 2022 je to delo za komentar izbralo 45 kandidatk, l. 2023 pa 43). So pa zato kandidatke pri komentiranju tega dela letos dosegle najvišje število povprečnih točk, in sicer kar 20,32, kar je največje število točk pri vseh prvih polah v zadnjih letih. Zanimanje za Nietzscheja je ostalo enako kot lani (11 kandidatk), povprečno število točk pa je bilo precej višje, in sicer 17,68 (v primerjavi z 16,14 lani). Glede na to, da je Descartesa izbralo enkrat več kandidatk kot Nietzscheja, Aristotela enkrat več kot Descartesa in Platona res veliko število, letos ne moremo govoriti o uravnoteženem izboru avtorjev, za kar si sicer v komisiji zdaj že tretje leto prizadevamo tudi v sklopu priprav seminarja za zunanje ocenjevalce.

Pri pisanju eseja je letos ponovno največje število kandidatk izbralo naslov iz etike (89), kar je primerljivo z lanskim letom (87). Etiki sledi politična filozofija, ki jo je letos v primerjavi z lanskim letom (38) spet izbralo več kandidatk (57), podobno kot leta 2020 in 2021. Eseja z epistemološko problematiko se je lotilo najmanj kandidatk v zadnjih letih, in sicer zgolj 10, tako da na tem področju spet beležimo padec zanimanja. Presenetljivo pa zanimanje raste za ontološke teme, katere je letos izbralo 31 kandidatk, kar je največ v zadnjih letih. Ta rezultat je presenetljiv zaradi tega, ker so načeloma ontološke tematike najbolj tradicionalne od vseh filozofskih tematik, zaradi česar jih je – v nasprotju z etiko in politično filozofijo – težje aktualizirati. Zanimivo je tudi, da kandidatk v največji meri ni pritegnila eksistencialistična tematika (6), pač pa naslov, ki obravnava determinizem in svobodno voljo (21), kar je primerljivo z lanskim letom. Najmanj kandidatk (1) je tudi letos izbralo esejski naslov s področja filozofije religije, kar je stanje, ki ga sedaj beležimo že pet let, žal pa se nadaljuje tudi trend doseganja precej nizkih točk.

Na podlagi analize povprečnega števila točk, ki jo je letos opravila predmetna komisija, lahko vidimo, da je število povprečnih točk pri komentarju besedila večje kot pri eseju, kar je trend, ki se nadaljuje zadnjih pet let, čeprav drži, da so letos povprečne točke prve in druge izpitne pole zelo blizu. Opazimo lahko tudi, da so najvišje povprečne točke dosežene pri komentiranju *Meditacij*, najmanjše pa pri komentarju *Države*, ki jo sicer, kot smo rekli, izbere največje število kandidatk. Kar se tiče esejev, lahko opazimo, da kandidatke daleč najnižje povprečne točke dosegajo pri filozofiji religije (kjer je, kot omenjeno, tudi najmanj izbran esej), najvišje pa pri politični filozofiji in ontologiji. Pri etiki in epistemologiji so povprečne točke tako za več kot točko nižje od točk pri politični filozofiji in skoraj za točko in pol nižje od točk pri

ontologiji. Primerjava med posameznimi zaporednimi polami znotraj posameznih filozofskih disciplin pa ni smiselna, ker naslovi pod zaporednimi številkami med leti niso primerljivi.

Struktura izpitnih pol ostaja skozi vsa leta enaka. Komentarji besedila zahtevajo obravnavo izbranega odlomka iz enega od izbranih del, pri čemer kandidate vodijo tri dodatna vodila, ki usmerjajo pisanje komentarja, saj zahtevajo obravnavo določenih elementov, značilnih tako za odlomek kot tudi za celoto dela. Najboljši komentarji so tisti, ki naslavljajo specifičnosti odlomka in kontekst celotnega besedila, po možnosti v dialogu s filozofsko tradicijo. Eseji zahtevajo poglobljeno obravnavo določene tematike iz ene od filozofskih disciplin, pri čemer je zaželeno, da kandidatke vključijo vsaj dve perspektivi obravnave problema, ki ga je moč zaznati iz esejskega naslova. Najboljši eseji vključujejo lastne poglede, ki pa niso improvizacije, pač pa poglobljen dialog s filozofsko tradicijo. Pri seminarskih nalogah kandidatke izbirajo iz pestro paleto ponujenih naslovov, kar jim omogoča obravnavo problematike, ki je blizu njihovemu siceršnjemu zanimanju, kar je verjetno eden od razlogov, da so točke seminarskih nalog praviloma boljše od ocen pisnega izpita.

Analiza odgovorov je pokazala dobro pripravljenost kandidatk na izpit SM, kar se kaže v že omenjenih visokih povprečjih točk. Večina je bila kakovostnih esejističnih besedil z ustrezno strukturo, primerno terminologijo in argumentacijo. Kandidatke se v glavnem držijo osrednjih tem in na relevanten način obravnavajo tako dane odlomke kot tudi izbrane naslove. Kljub temu se še pojavijo splošna besedila, ki bodisi obravnavajo dela tako, da niso neposredno relevantna za komentar izbranega odlomka, bodisi bi jih lahko imeli za odgovor na skorajda poljuben splošni naslov znotraj izbrane filozofske poddiscipline. Eseji so včasih tudi bolj deskriptivni kot analitični, brez filozofske globine pri obravnavi problema. Vendarle je treba imeti v mislih, da se kandidatke s filozofijo srečujejo prvič in v primerjavi s številnimi drugimi maturitetnimi predmeti tudi v skromnejšem obsegu, pa tudi da ima filozofija med vsemi vedami svojstveno metodologijo, zato imamo lahko zbrane točke kandidatk pri filozofiji za pohvale vreden dosežek, ki hkrati tudi priča o velikem naporu učiteljic, ki kandidatke pripravljajo na maturo.

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

Izpitne pole so bile kakovostno pripravljene, saj je prvi sklop besedil ponujal možnosti za dobre komentarje besedil, kjer je do izraza prišlo tako poznavanje besedila, kot tudi zmožnost interpretacije in argumentacije. Izbrani odlomki so bili tudi takšni, da so nudili ločevanje boljših, bolj poglobljenih in natančnih komentarjev od bolj površinskih, ki spominjajo zgolj na obnovo. Tudi naslovi esejev so bili kakovostni in so ponujali pester nabor filozofskih problemov, tako da so se kandidatke lahko poskusile v argumentaciji, uporabljajoč različna stališča, povezana s filozofskimi tradicijami. Seminarska naloga kot tretji del izpita ponuja možnost za poglobljeno samostojno delo ob podpori učiteljice. Ocene maturitetnega izpita, povratne informacije pripravljavk kandidatk na maturo, diskusija ocenjevalcev in pripravljavk s članicami DPK FILO SM pričajo o tem, da je struktura izpita dobra in da jo je smiselno ohranjati. Do te ugotovitve se je komisija dokopala tudi po intenzivni debati v sklopu priprav novega učnega načrta za predmet Filozofija. Razlogov za vpeljavo bistvenih strukturnih sprememb tako ni, je pa res, da komisija v dialogu z različnimi deležnicami nenehno stremi k izboljšavi izpitnih kompletov.

6.3 Druge ugotovitve

Med pisanjem maturitetnega izpita ni bilo posebnosti. Izvedenci so proučili pet odgovorov, kar je isto število kot lani, vendar pa je letos izpit SM iz filozofije pisalo več kandidatk. Vendarle smemo v splošnem trditi, da število ugovorov ne odstopa bistveno od večletnega povprečja. Tudi letos je bilo s strani ocenjevalcev slišati pozitivne povratne informacije, povezane z digitalizacijo ocenjevanja.